

Казки про родину

Золотий птах

Золотий птах

Був цар і мав трьох синів. На старі літа померла його дружина. Як поховали її, то і він занеміг. Було у нього багато слуг, але не дуже довіряв їм, і якось наказав покликати трьох синів. Прийшли сини, а він каже.

— Ви повиростали вже, сини мої, то чого мають за мною чужі люди доглядати, коли ви є?

Погодилися сини, бо слово батькове — закон. Після цього зібралися, щоб батько не бачив, і вирішили, що найстарший носитиме сніданки, середуший — полуденки, а найменший — вечеряти. На другий день все робили, як домовились, а ввечері зібралися вони, і питає старший:

— Чи бачили ви, брати мої, чи мені так здалося, що батькове одне око плаче, а друге сміється?

— І я це бачив,— відповідає середуший.

— Я теж.

Вирішили, що на другий день найстарший брат, як понесе сніданок, то попросить, аби батько все пояснив.

Вранці поніс старший син сніданок, положив на стіл коло батькової гострої шаблі, відійшов до дверей і питає.

— Татусю, хочу довідатися про ваш смуток і веселість.

Знає син батькову сувору вдачу і тримається рукою за клямку.

— А що таке? — грізно питає батько.

— Чого ваше одне око плаче, а друге сміється?

Вхопив батько шаблю зі столу, просвистіла вона в повітрі і забилася в двері, що ледве встиг, вискочити син. Повернувся він, витяг шаблю і положив знову на стіл, а сам мовчки вийшов.

Підбігли брати до нього.

— Питав?

— Питав.

— А що батько сказав?

— Сказав, що кожному зокрема розкаже.

Нетерпляче чекає обіду середуший брат. Швиденько несе їжу батькові. Поклонився, положив обід, став біля дверей і каже.

— Татусю, хочу, аби ви розповіли про свою таємницю.

— Про яку? — грізно запитав батько.

— Чого ваше одне око плаче, а друге сміється?

Кинув батько сердитим поглядом, схопив зі столу шаблю, ще тонше просвистіла вона у повітрі і до половини забилася в двері. Ледве встиг син сховатися від смерті. Та повернувся, витяг шаблю з дверей, положив на стіл і вийшов.

Підбіг наймолодший брат.

— Питав?

— Так.

— Так чому?

— Казав батько, що кожному зокрема скаже.

Прийшов довгожданний вечір. Взяв наймолодший син вечерю, низько поклонився батькові, положив її на стіл, а сам став коло порога і питає.

— Тату, я ваш наймолодший син. Ви мене любите, а я вас, але хочу потривожити.

— Чим саме?

— Хочу довідатися, чому ваше одне око плаче, а друге сміється?

Грізно глянув на сина цар, схопив шаблю, свиснула вона у повітрі і по ручку влізла біля синового вуха у двері.

Ледве витяг її наймолодший син, положив на стіл, став біля царя і знову.

— Татусю, чого на мене сердитесь і кидаєте шаблю, як за собакою? Я ж ваш син, коли дізнаюся про таємницю, то мені на серці легше буде. Як хочете моєї смерті, то я сам положу голову на крісло і відрубайте її, а від того, що ви кидаєте за мною шаблю, я не веселіший. Що хочете зробіть зі мною, лише відкрийте таємницю.

Подумав батько і каже.

— Впертий ти, сину, та й мушу тобі признатися. Одне око тішиться, що маю вас трьох синів, як орлів, один одного кращий, а друге око плаче за моєю дружиною, а за вашою матір'ю. Ви — сироти, а я — вдівець. Чує моє серце, що помру я через кілька років.

— Як так? — жах охопив сина.— І нічого зробити не можна?

— Дочитався я, сину, в книжках, що в тридесятому царстві живе Білий цар, а в нього у діамантовій клітці є Золотий птах. Якби хтось мені того птаха дістав, а він заспівав у моїм палаці, то я відмолод би і прожив би з вами до глибокої старості.

— Добре, батьку, все буде.

Вийшов наймолодший син, а брати під дверима чекають.

— А що, довідався? — сміються.

— Довідався і знаю, як ви довідувалися. Ви не хотіли правду сказати, аби і я страх пережив. Тож слухайте: одне око батькове плаче тому, що померла наша мати, а батькова дружина, а друге радіє, бо має батько нас трьох. Скоро батько помре, бо смерть вже за ним ходить. У тридесятому царстві є Білий цар, а в нього Золотий птах. Якби той птах заспівав у палаці, то батько прожив би з нами до глибокої старості.

Каже найстарший син.

— Поїду я до Білого царя.

Рано-вранці осідлали найкращого коня, взяв він з собою копу грошей, коневі корм, а собі їжу, попрощався з братами, з батьком і поїхав.

Їде він, їде, минає села і міста, густі ліси і широкі поля, аж доїхав він до чудового краю, де трава ніби килим, м'яка, поживна і пахуча, де високі дерева солодку тінь кидають. Захотілося йому відпочити і коня нагодувати. Забив у землю кілок, прив'язує коня, аж тут як тут молодий корчмарик, як з-під землі виріс.

— Добрий день, добрий чоловіче!

— Доброго здоров'я,— відповідає.

— Прошу царевича до корчми. Чого в полі ночувати? У нас світлиці є, корм для коня. Кінь поїсть, ви повечеряєте і відпочинете.

— Хай буде!

Відв'язує корчмар коня, заганяє його до стайні, а царевича заводить до корчми. Приніс старий корчмар вечерю багату-пребагату, вгостив його і навіть про гроші не питає. Потім приходять і каже.

— Аби вам, ясновельможний, сумно не було, то підіть до світлиці та в карти забавтеся.

Зайшов царевич, а там запрошують його в карти грати. Сів він з ними, раз виграв, другий, а потім програвати почав. Програв гроші всі, програв коня, програв нарешті сам себе на три роки в найми до корчмаря.

Чекали його вдома, чекали та не дочекалися.

Через рік середущий брат сідлає коня. Набрив грошей, ще більше як старший брат, корму коневі, а собі їжі, попрощався, а батько розраджує, щоб не їхав, та син настояв на своєму.

Минав він ті села і міста, ті поля і ліси, що й старший брат, доїхав до чудесних країв і на тім самім місці, де і брат його, вирішив коня накормити і відпочити.

Вибіг з корчми молодий корчмарик і благає.

— Ясновельможний, чого вам в полі відпочивати? Прошу вас до корчми, а коня я в стайню заведу. Відпочинете по-людськи.

— Добре.

Прив'язав корчмарик коня в стайні, а царевич не встиг до корчми ввійти, а вечеря багата-пребагата чекає вже на нього. Не встиг і заплатити корчмареві, а він каже.

— Тепер ясновельможний можуть пограти в карти.

Зайшов він до світлиці, сів з картограями, програв гроші, програв коня і себе на два роки слугою корчмаревим бути.

Цілий рік чекають батько з наймолодшим сином, а братів нема і нема.

Збирається наймолодший син по Золотого птаха. Прийшов попрощатися, а батько каже.

— Мав вас трьох синів, як трьох орлів, а тепер залишаюся сам і помру в самотині.

А син і відповідає.

— Татусю, не здобули брати Золотого птаха і не повернулися, а я поїду і привезу, може, братів знайду, і заживемо тоді щасливо.

«Візьму доброго коня — можуть мене вбити»,— подумав. Вибрав він найгіршу шкапину, сів та й поїхав. Минає села і міста, поля широкі та ліси дрімучі. Прибув він до чудесних країв, де задумав нагодувати коня і перепочити. Не встиг кілка вбити та коня прив'язати, як корчмарик підбігає до нього.

— Добрий день! — поклонився йому.

— Доброго здоров'я.

— Прошу ясновельможного царевича до корчми. Хата недалеко, є що їсти, є що пити, де поспати і коня примостити.

— Йди ти, причепо, не даєш відпочивати мені! — грізно крикнув на корчмаря.

Почав ще ніжніше просити царевича, та де там.

— Я господар свого коня, а їжу маю в торбі і твоєї послуги не бажаю. Геть звідси!

Побачив корчмар, що не вмовить його, і пішов. А царевич відпочив в полі і їде. Не день та й не два їхав він, поки не заїхав у пречудесний ліс. Минув він той ліс, бачить поле, а серед поля лежить вбитий ведмідь, а над ним гайвороння літає. Що він робить? Скочив з коня і говорить сам до себе:

— Може, і моє тіло буде отак вітер обвівати, ворон клювати, а сонце сушити. Хоч він і звір, але треба його похоронити. — Викопав яму, положив туди ведмедя і засипав землею. Потім відпочив трохи, сів на коня і поїхав далі. Їде він, їде і бачить, що лис наздоганяє його.

Привітався лис до нього, а він здивувався, бо ніколи ще не чув, аби звірі людською мовою говорили. Тоді лис запитує.

— Слухай, чоловіче добрий, ти далеко шлях держиш?

— Сам не знаю. Лис тоді і каже.

— А я знаю. Ти їдеш в тридцяте царство до Білого царя, який має Золотого птаха. Довго ще їхати туди, але я тобі допоможу. Залиш свого коня тут, а я перекинуся у чарівного, і поїдемо. Лише пам'ятай, що я розмовляти з тобою не зможу, поки не доїдемо на місце. Там я знов стану лисом.

Перетворився він в чарівного осідланого коня, сів на нього царевич, піднявся кінь за хмари, і полетіли. Вмить опустилися в чудесній країні, де живе Білий цар. Зупинилися вони під брамою великого міста. Кінь перетворився у лиса і каже.

— Зараз я перетворю тебе у бідняка. Стань під брамою і плач. Запитає вартовий, чого тобі треба, то скажи, що ти бідний сирота, не пам'ятаєш, скільки днів голодним ходиш і хочеш наймитися хоч за кусок хліба служити, аби не померти з голоду. Вони приймуть тебе Золотого птаха доглядати. Ти приручи його до себе, а через три дні, щоб лише не заспав, візьмеш його за крила і дзьоб та

винесеш за ворота, а я тебе чекатиму там. Лише щоб не брав діамантової клітки.

Перемінив його лис у жebraка, а на світанку плачучого його побачив вартовий і питає:

— Чого плачеш?

— Та як не плакати,— відповідає,— коли я тиждень не їв нічого,— і розповів все, як навчив його лис.

— Можуть тебе наймити, але треба Білого царя запитати.

Один вартовий стоїть біля нього, а другий побіг цареві сказати, що хлопець-жебрак проситься в найми і не тямить, коли вже їв, що голодна смерть за ним ходить.

— Добре,— каже цар,— до сьогодні мої воїни доглядали птахів, а тепер хай доглядає наймит, а їсти йому дайте.

Привели жebraка до пташника і кажуть:

— Маєш їх поїти, годувати, вичищати клітки і ніжити.

Три дні годував він птахів, а найкраще зерно Золотому птахові вибирав, найчистішої водиці підносив, найніжніше пір'я чесав. На третю ніч підійшов він до пташника, доторкнувся до діамантової клітки і подумав: «У нашому царстві нема такого чоловіка, аби зміг для Золотого птаха таку клітку змайструвати, а в простій він і жити не захоче. Що буде, те буде».

Взяв однією рукою Золотого птаха за дзьоб, а другою клітку і тихіше шелесту трави пробирається до воріт. Вже останнього вартового минув, вже ногу через ворота пересадив, та забряжчала клітка, збіглися вартові, впіймали його і привели до царя.

— Гарний ти сирота голодний,— каже цар. — Чому не признався, що ти злодій? Були б тебе ще від воріт прогнали. Я Білий цар і видаю закони для всієї країни, а тому немає чого скликати суддів.

Витяг він пістоль і каже:

— Ось плата за твою службу.

Тоді царевич каже:

— Слухай, ясновельможний царю, я не той, за кого ти мене приймаєш. Я такого царя син, як ти. Мій батько мусить скоро померти, але він прочитав у книжках про те, що в тебе є Золотий птах, спів якого може продовжити йому життя, і він доживе до глибокої старості. Я не думав, що мене зловлять твої слуги. Прости, що через любов до батька я змушений був стати злодієм, і подаруй мені Золотого птаха.

— Добре,— каже цар,— дам тобі Золотого птаха, але слухай, у тридесятому царстві живе Червоний цар, а у нього є золотий кінь Дурфекета. Дістань мені цього коня, а я дам тобі за нього Золотого птаха.

— Добре.

Дав йому Білий цар торбу грошей, попрощалися, і лише вийшов царевич за міську браму, а лис вже тут як тут. Привітався і каже:

— Бачиш, який ти непослушний, говорив же я не брати клітку, а ти не послухався. Та не переживай. Золотого птаха ми дістанемо, але шкода, що багато часу втратимо.

Перекинувся лис у коня, сів на нього царевич і попід ясным сонцем полетіли до тридесятого царства Червоного царя. Вмить опустилися вони там. Знову став кінь лисом і знову порадив, аби попросився у найми. Приймуть його золотого коня доглядати. Лиш просив лис, як будеш виводити Дурфекету, то аби золотої капистри не брав. Третьої ночі царевич відв'язав коня Дурфекету, подивився на золоту капистру і подумав: «Шкода її залишати тут, та й не гарно такого коня на повідку вести».

Не зняв він золотої капистри, дзвіночками срібними обшитої.

Тихесенько вів він Дурфекету до воріт, що ніхто у місті не почув, а біля воріт потряс кінь головою і задзвеніли дзвіночки, збіглися сторожа, зловили царевича і привели до Червоного царя.

— Так он який ти слуга,—сказав цар. — Буду карати тебе, злодію. Суддів мені не треба, бо сам у своєму царстві закони видаю.

Вийняв пістоль, прицілився і каже.

— Оце тобі буде плата за службу!

А царевич проситься:

— Слухай, ясновельможний Червоний царю, я не жебрак, а син, такого сильного царя, як ти. Мій батько вже дуже старенький, і смерть за ним ходить. Він прочитав, що є на світі Білий цар, а в нього живе Золотий птах. Якби він заспівав у нашому домі, то батько став би молодим і дожив би з нами до глибокої старості. Я приїхав до Білого царя, а він сказав, що може помінати Золотого птаха на твого Дурфекету. Я знав, що ти мені його не віддаш, а тому вирішив викрасти.

— Добре,— каже Червоний цар,— дам я тобі свого коня Дурфекету, але тоді, як ти допоможеш мені засватати красуню-дочку царя Чорнокнижника, який проживає у тридесятому царстві. Вже тричі сватався і тричі відмовляла мені. Вона дуже вродлива. Коли я побачу її у своїм палаці, то дістанеш за це коня.

Що робити бідному царевичу, виходить сумний за місто, а лис назустріч.

— Бачиш, вже вдруге не послухався ти мене. Не треба було капистру брати. Та не переживай. Поїдемо до царя Чорнокнижника.

Перекинувся лис у коня. Сів на нього царевич, і полетіли попід зірками ясними, а через мить опустилися під брамою великого міста.

Перекинувся кінь у лиса і каже.

— Дочка Чорнокнижника зараз гуляє у місті. Вона зі своєю двійницею буде йти по одній стороні вулиці, а ти по другій. Ти їм так сподобаєшся, що вони притишуть свій хід. Я перекинуся у собачку, і ти мене вестимеш на курмею. На котру гаркну, та і є дочка царя. Вона розпитуватиме, звідки і хто ти, і захоче вийти за тебе заміж. Лише пам'ятай добре, що я тобі сказав, бо коли перекидаюся у іншу тварину, то розмовляти вже не можу.

Коли вони зустрілися, то забулася царева дочка, поражена красою молодого царевича, аж хід притишила разом із своєю двійницею. А царевич і сам кроку ступити не в силі, так йому обидві дівчини сподобалися. Гаркнула собачка на одну з них, і царівна відскочила вбік, Тоді царевич каже їй:

— Добридень, ласкава царівно!

— Добридень, юначе. З яких ти країв?

— З далеких, ласкава царівно. Я син царя, який живе на тридесятій землі.

Тоді вона промовила.

— Я бачу, що ти не тутешній. Виконай мою волю — зроби мене щасливою.

— А чому би й ні.

— Ти мені дуже подобаєшся. Я хотіла би обвінчатися з тобою.

— Хай буде!

Пішли вони разом до дивовижного палацу. Царівна весела, радіє, очі як зірничі сяють.

Зустрічають їх цар із царицею, а вона каже.

— Татусику і матусенько, ось тепер я вийду заміж. Пам'ятаєте, говорила, що буде той мій чоловік, який мені сподобається. Він син царя тридесятого царства і згідний брати мене. Можете справляти весілля. Подивився Чорнокнижник на дочку і каже.

— Що ти привела мені якогось світового волоцюгу? Не для тебе він! Я хочу знатного, порядного зятя!

— Батьку, це порядний царський син!

Ще сердитіше батько до неї.

— Прожени ти його під чотири вітри! Не пара він тобі. Ще й дивися, з собачкою прийшов — теж мені жених. Відведи його туди, де зустріла, і не смій навіть показуватися з ним мені на очі. Гірко плачучи, взяла дочка за руку царевича і вийшли вони за міську браму. Тоді собачка перекинулася в лиса і каже.

— Скажи, царівно, чи хочеш одружитися з царевичем?

— Хочу,— відповідає.

— Тоді я замість тебе піду до батька, а ви залишайтеся тут.

Перекинувся лис у дочку царя, і пішла вона у царський палац. Стала перед царем і плаче.

— Бачиш, батьку, знайшла я була собі пару, а ти сказав прогнати. Тепер я заміж ніколи не вийду.

— Мовчи! — крикнув цар.— Буде так, як я скажу, а не так, як тобі хочеться!

— Аби я зараз лисом стала, то буде по-моєму, батьку,— сказала і на очах у царя перекинулася в лиса. Поки схопився цар за рушницю, то лис вискочив через вікно.

Просурмив цар тривогу. Збіглися стрільці, і було наказано їм всіх лисиць у місті перестріляти. А лис тим часом перескочив через стіну, перекинувся у коня, сіли на нього царевич з нареченою і поїхали до Червоного царя. Приїхали вони під браму, лис став царівною, і разом з царевичем пішли до палацу.

— Ну,— каже царевич.— Я привів тобі царівну.

Зрадив Червоний цар, наказав мед-вина носити та пригощати царевича і наречену. Як погостилися, то вивів він золотого коня Дурфекету і сказав йому на вухо. «Тепер цей царевич твій господар, аби ти нікого до себе не підпускав і лише його слухав».

Попрощався царевич з Червоним царем, вивів він коня за ворота, а наречена каже.

— Ти підлий, Червоний царю, я тобі тричі відмовляла, а ти вирішив купити мене. Я дала згоду вийти заміж за того, хто привіз мене сюди, а твоєю не буду.

Вивів він її у квітучий сад, де море квітів цвіло, і каже їй:

— Закохуйся, дорога.

— Сказала я тобі, що не буду твоєю, щоб зараз же лисом стала.

Впала вона на землю, зробився з неї лис і щез у куцах.

Вихопив цар пістоль, як вистрелить, то хмара слугів збіглася. А тим часом лис перетворився у коня, на нього сіла царівна, а царевич на Дурфекету, і вже ні вітер, ні куля не могли їх догнати.

Приїхали вони до Білого царя. Перекинувся лис у Дурфекету, і на ньому в'їжджає царевич до палацу. Побачив це Білий цар і назустріч вибіг.

Царевич і каже.

— Ось тобі, ясновельможний, те, що ти бажав мати. Віддав царевичу за коня Золотого птаха з кліткою, попрощалися вони, і пішов царевич до своєї нареченої.

Тим часом цар пробує сідлати Дурфекету, та де там. Став як укопаний, і ні з місця. А вночі, як всі у палаці вже спали, наздогнав лис молоду пару з Золотим птахом на Дурфекету у дрімучому лісі.

Їдуть вони до свого царства. Їдуть і на ранок доїхали до того місця, де залишилась царевичева шкапина. За цей час вона так відпаслася, що царевич ледве впізнав її.

Тоді лис каже:

— Тепер слухай мене. Щоби ти, їдучи додому, не посмів ні з ким знайомитися і купляти живого звіра або чоловіка. Ти знаєш, хто я такий? Я той ведмідь, якого ти похоронив тут. Ти благородна людина, і за це тобі допомагав. А тепер прощай і їдь, бо батько чекає тебе.

Посадив царевич наречену на свого коня, а сам сів на Дурфекету, і їдуть. Довго їхали вони широкими полями, густими лісами, попід високими горами, аж поки не доїхали до корчми. Бачить царевич, біля корчми кіньми його братів орють. Підїхали ближче, і побачив братів закованих, що дрова ріжуть. Через три місяці буде уже три роки, як старший виїхав з дому і два, як середущий.

Повертає брат до корчмаря і питає його;

— Слухай, орендарю, де ти таких рубачів найняв?

— То голодранці-картограї, програлися.

— Ще довго в тебе будуть вони?

— Ще три місяці.

— Слухай, мені треба дров нарубати, відпродай мені їх.

Сторгувалися за 100 дукатів. Розцілювали брати старші наймолодшого, сіли на коней і їдуть додому. Дивуються, що він здобув для батька Золотого птаха, а для себе красну царівну та коня.

Прийшов старшому братові до голови інший розум, і штовхає він середущого:

— Слухай, як ти на це дивишся. Я вже три роки дома не був, а ти два, і нічого ми не маємо, а він за неповний рік здобув Золотого птаха, коня і царівну. Як ми перед батьком покажемось, коли коні наші схудли, шаблі потупилися.

Тоді другий брат каже.

— Ти би взяв коня і Золотого птаха, а я царівну, і скажемо батькові, що здобули. Може, я шаблю хоч трохи вигострю до його шії. А царівну примусимо, щоб мовчала, пригрозимо, що в'ємо.

Під'їхав середущий брат до наймолодшого, витяг заіржавлену шаблю. Степ широкий, безлюдний. Махнув і відрубав голову.

Побачила царівна, зойкнула і кинулася утікати. Наздогнали її брати, і каже середущий:

— Ми ведем тебе до нашого батька. Ти будеш моєю дружиною, а брат старший везе батькові Золотого птаха. Скажеш, що ми все здобули.

Похитала сумно головою царівна і каже.

— Не ви це здобули, а той, що ви його вбили.

— Говоритимеш, як учимо, бо загинеш тією ж смертю, що й брат.

Мусила поклястися, що не продасть їх. Кинули вони тіло брата в колодязь степовий і поїхали.

Приїжджають до палацу, а цар назустріч їм вибігає.

— Діти ви мої любі, коні ваші схудли, ви потомилися, але дочекався я вас, лише брата наймолодшого нема.

— Ей,— кажуть брати,— що ви журитеся, то баламут. Ось беріть Золотого птаха, а оце невістка ваша, а моя дружина,— каже середущий.

Загнали Дурфекету до стайні. Несе йому їсти солдат в обід, лише положив у жолоб, виходить, а кінь трах копитом і вбив. Несе другий солдат ввечері і знову не повернувся, несе третій — і цього вбив кінь. Через рік і половини війська в царя не залишилося. Молода царівна почорніла, птах не співає. Вже він не золотий, а чорний, мов крук. Батько сумний ходить, бо помирати скоро буде, а наймолодшого сина нема та й нема.

Тим часом дуже нудно на серці стало лисові. Став він серед поля і думає: «Чому така хмура їсть мене? Ану побіжу туди, куди мій побратим пішов». Біжить він, біжить, знайшов у степу криницю. Глянув туди і промовив.

— Не послухав ти мене і втретє, а викупив братів та коней. За непослух караєшся вже близько року.

Метнувся лис, дістав цілющої води та оживляючого кореня. Помазав шию, притулив до тулуба, і зрослася вона. Оживляючий корінь засунув йому в рот, стукнув тричі у бороду, і проснувся царевич:

— Проспався...

— Ой,— каже лис,— був би ти спав віки-вічні, якби не оживив я тебе. Просив же, аби ти не купляв нічого живого, а ти відкупив братів з кіньми. В нагороду за це вони зняли твою голову.

Тепер йди додому і не признавайся нікому. Твій Золотий птах не співає, наречена не усміхається, а

кінь Дурфекета царське військо добиває.

Прийдеш під ворота і скажи, що ти бідний сирота і давно нічого в роті не мав. Брати твої наймуть тебе, бо добре буде, що ти хоч один раз коня погодуєш.

Прийшов царевич під ворота, заплакав, а вартовий питає:

— Чого плачеш?

— Та як мені не плакати, не пам'ятаю, коли вже їв. Може, хоч якась робота у вас для мене знайдеться?

Пішли слуги, розповіли братам, а вони кажуть.

— Хай іде коня доглядати, загине він замість воїна. Привели його до палацу, нагодували і показали коня, якого він повинен годувати.

— Добре,— каже,— я коней люблю. Видали йому оброк і кажуть:

— Уважно йди, не доторкайся до нього, бо він копається. Взяв наймит оброк, положив його надворі, а сам голіруч до коня.

Вдарив долонею по спині і говорить.

— Ой, нещасний, скільки гною під тобою, а ти й на вулицю не виходиш.

Відчепив капистру, вивів коня надвір, дав коневі їсти. Взяв жогребло, щітку, вичистив, вичесав Дурфекету, заплів гриву косами, осідлав коня і їздить по майдані. Об'їхав кілька разів, а за той час солдати гній повикидали на вулицю, підстелили, а цар стояв і дивився з вікна на те все.

Доглянув коня наймит і в обід, і ввечері, а на другий день цар почав здогадуватися, і кличе його до палацу. Прийшов він, поклонився йому. Уважно подивився цар.

— Слухай, небоже, чому ти не признаєшся, що ти мій син?

— Що ви, ясновельможний царю, хіба я можу бути вашим сином, коли всі ваші сини такі горді?

— А чому тебе кінь не вбив?

— За що він має мене вбивати, коли я його вичесав, дав їсти, вивів на прогулянку?

Оглянувся він назад, бо почув, як Золотий птах крилами вдарив, і питає.

— А що це у вас за дивний птах і чому не співає?

— Не знаю,— відповідає цар.

— А я знаю чому. Царівна пити і їсти йому не дає. Вона сердита на когось, мабуть. Подивися на мене, царівно, аби я побачив, чи ти сумною народилася, чи тут такою стала.

Поглянула йому в очі і розквітла, як мак. Взяв він води та ярої пшениці, відкрив клітку, дав Золотому птаху їсти і почав примовляти.

— Чому ти не співаєш, птаху? Напийся води, з'їж зерна і заспівай.

З'їв Золотий птах пшеницю, напився води, стрепенув крилами і заспівав пречудовим голосом та так дзвінко, що палац здригнувся. Царівна такою ж вродливою стала, як була, батько молодшим зробився, підійшов до сина, обняв його і сказав:

— Сину мій, це все ти дістав для мене, а чому ти правди не сказав батькові?

— Не міг я, батьку. Мої брати, а твої сини, забрали були в мене життя — зняли голову, взяли Золотого птаха, коней і мою наречену.

Прийшли брати, опустили перед батьком голови, а він сказав.

— Бачите, які ви погані, свого рідного брата вбили.

А вони почали тоді:

— Ми погані діти твої. Програли гроші і себе в корчмі, а він здобув все і нас визволив. Нам соромно було повертатися додому. Ми вбили його, бо думали, що так буде добре, а то і так не добре і так не добре. Тепер, брате, роби з нами, що хочеш. Ми негідні перед батьком, перед тобою і перед людьми. Покарай нас.

— Ні,— відповів брат,— кара на вас впаде без мене, а моя рука вас карати не буде,— і прогнав

братів з батьківського двору. Залишився він із батьком, молодою царівною та Золотим птахом, і кінь Дурфекета є у них. Я сам бачив, бо заходив до них довідатися про те зло і добро. Як мене вгощали, то бороною текло, а в роті сухо було. Це казка, а не правда — вір не вір, не кажи, що брешу.